

Vladimir Kopicl

PROTOKOL SIMIĆ: TRI NOVOSADSKJE EPIZODE

Jedna od vedrijih odlika vaskolike književnosti milenijumska je besmrtnost onog, to jest ovog, paradoksalnog podžanrovskog memo-toka u kom preživeli i obično manje važni autori svedoče o svojim susretima s tada mahom već životno odsutnim velikanima pisane reči. Granicâ ipak svemu ima, pa i tome, tako da se takva svedočenja kreću od minimalističkih opaski tipa – *Idem ja jednom tako levom stranom Ulice Laze Kostića u Novom Sadu, a Laza desnom*, pa do daleko obimnijih, smislenijih, analitičnijih ili napadnije bližih istini.

Bar književnoj, ako je ikako ima?

Kao kad bismo, recimo, propagirajući svoju povezanost s nekim od takvih velikana rekli – *Odrasli smo u istom gradu (ili jeziku) samo što je On bio stariji, darovitiji i pametniji pa nije negativno reagovao kad sam ga preterano citirao ne bih li lukrativno istakao tu bliskost ili ga sitnije potkrdao*. A naravno da o velikanima možemo otkriti i nešto manje iskreno, a opet književno korisno.

Primenimo li logiku ovih uvodnih zapažanja na slučaj Čarlsa Simića, odnosno post-Simića, iz perspektive mog mikro-mikrosaučestvovanja u životnoj i književnoj avanturi te američko-srpske pesničke megagromade, stvar je prilično jednostavna, donekle i jasna, i službeno, i društveno, i književno.

SLUŽBENO smo se, na primer, upoznali pre nešto više od četrdeset godina. Zbilo se to u uredništvu *Letopisa Matice srpske*, dabome, gde je relativno mlađahna redakcija, pod benevolentnim uredničkim vođstvom Boška Ivkova, već punih godinu dana nastojala da tada i sada najvremešniji naš književni časopis sadržajno privede najsavremenijim književnim tokovima i planetarnim datostima dana. Uz neskrivenu podršku predsednika Saveta *Letopisa* Pavla Ugrinova i tadašnjeg Matičinog potpredsednika Vaska Pope, to se uglavnom i zbivalo, iako većina preostalih časnika Matice nije iskazivala znatnije oduševljenje. Naprotiv! I to s dosta veteranske pizme i zamerki povodom naglašene poetičke otvorenosti nove serije *Letopisa*, težnje uredništva da se u tekstualnu košnicu časopisa pripusti daleko više inostranih autorskih pčelica nego ranije, pa i zbog ponekog idejno sumnjivog priloga, na koji je, dok dlanom o dlan, široj društvenoj zajednici nepogrešivo znao da ukaže dežurni političar, neobjavljeni autor ili namrgođeni predstavnik subjektivnih snaga režimske opštosti iz susednog Matičinog krila.

Lepo i pomalo napeto. A onda nam jednog dana iz prestonice dođe glas da se ozbiljno spremimo i još ozbiljnije uozbiljimo jer je kucnuo čas da nam u ophodnju NS, MS i LMS dođe niko drugi do naš i svetski, a većinom američki poeta Čarls Simić, rođen 1938. godine u Beogradu, kao Dušan. I spremimo se, pošto smo donekle već bili spremni, a uz to smo i znali i imali koga da dozovemo u pomoć. Čak u zajedničkoj organizaciji tadašnje

Narodne biblioteke u Novom Sadu, *Letopisa* i Književne zajednice Novog Sada zakažemo književno veče na kom će ugledni gost čitati pesme i besediti, dok će o njegovom stvaralaštvu mudrovati dr Aleksandar Nejgebauer sa Katedre za engleski jezik i književnost Univerziteta u Novom Sadu, omnipotentni sveznadar i prevodilac Raša Popov i moja malenkost. Jer i ja sam već ponešto o Simiću znao, budući da sam znatan deo prethodne godine proveo u SAD, čituckajući šta se tamo piše, a po povratku u otadžbinu ponešto ta mošnje i prevodio. Čak i Simića. O tome svedoči, gle čuda, upravo junska sveska *Letopisa* iz iste te godine kad nam je rečeno da se nadamo visokom gostu, što možda i nije bilo sasvim slučajno.

I tako, jednog dana, a beše to ni manje ni više do 24. jun 1982. godine, negde oko podne, kako je i red, osvane Čarls Simić usred ofisa *Letopisa* i naše mladalačke treme. Šta smo tu pričali, sam bog zna, ali se dosta pregledno sećam da se on tom prilikom pokazao kao veoma ozbiljan, profesionalno detaljan u pitanjima koja nam je postavljao, ali naizgled ne i preterano radoznao džentlmen u najboljim godinama. Stariji maheri su ipak vodili glavnu reč, bio je tu posle i neki ručak, a moj maksimalni doprinos celoj stvari sveo se na nastojanje da sa Simićem ugovorim intervju za tada tiražni list *Dnevnik*. Prvo se malo nećkao, ali kad sam mu rekao da imam već ranije pripremljen set pitanja i da sam čak neke njegove pesme malkice prevodio – on pristane, a ja uteknem kući, jer jasno vidim da mi slava još ne seže dotle da bih do samog početka zakazane književne večeri mogao ravnopravno seiriti s tom gospodom koja se slavom do tada daleko bolje potkovala od mene.

Na književnoj večeri u biblioteci sve prođe potaman. Profesionalci na broju, publika navalila u gotovo slavljeničkom stroju, a uz to i ja uspem da svom izlaganju dam neku umalo autentičnu boju. Tako mi potonji Poeta laureat Simić, kad se program konačno završi, ne uteče, već osta u Novom Sadu, da ga testiram, odnosno na kašičicu mučim onim ranije pripremljenim setom pitanja na koja je trebalo da odgovori za *Dnevnik* i tadašnju jugoslovensku javnost. Zato smo se, uz sav tada uobičajeni protokol, ponovo sreli u redakciji *Dnevnika*, koju je Simić zvanično posetio uz glamurozan doček, da bismo se docnije izdvojili od protokolaraca i posvetili ozbiljnijim stvarima. To jest – dijalogu koji će već 27. juna 1982. osvanuti u javnosti, na više od pola stranice velikog novinskog formata. Nije bilo lako, nekoliko puta su nam se konci izukrštanog srpsko-engleskog divana baš primerno zapetljali, toliko da je gosta spopala primetna nervoza.

Ali rezultat – odličan! Ma kako istorija sudila, više o njemu nego o nama!

O pitanjima nećemo, jer stvarno su bila na mestu, ali evo nekoliko froncli iz Simićevih odgovora, prvenstveno onih koje i danas lepo ukazuju na jedinstvenost njegove autorske pozicije i odnos prema bitnim činiocima poezije pisane u drugoj polovini dva-desetog veka.

U svetu trenutno postoji ogromno interesovanje za istočnoevropsku poeziju, a moje je mišljenje da su jugoslovenska i poljska poezija tu trenutno najzanimljivije. Pesnik kao Vasko Popa poznat je svakom ko čita i piše poeziju u SAD, a isto tako stvari stoje i sa poezijom Tomaža Šalamuna i nekolicine drugih jugoslovenskih autora.

Ili:

Ja sam obično klasifikovan kao neki nadrealista, iako to, u stvari, nije tačno. Možda sam bio nadrealista kad sam počinjao. Ima cela jedna grupa pesnika kao što smo Džejms Tejt, Rasel Edson, Mark Strend ili ja, koji smo kao neka vrsta generacije za čiju je poeziju tipično to da smo dosta naučili od evropske i južnoameričke poezije. Doneli smo neke stvari koje nisu postojale u američkoj poeziji. [...] Inače, mi smo negde između bitnika, koji su jedan ekstrem, i drugog ekstrema takozvanih jezičkih pesnika koji prave formalne eksperimente sa jezikom u stilu Gertrude Stejn.

Ili:

Mislim da poezija ima veliku ulogu u svetu – čak i u Americi. Ne postoji tamo univerzitet ili škola koji nemaju redovne serije književnih večeri. [...] Takođe mislim da su pesnici tokom poslednjih deset, petnaest godina u Americi bili u prvim linijama angažovanih političkih pokreta: protiv rata u Vijetnamu, za zaštitu čovekove okoline, protiv nuklearnog naoružanja. Mislim da je, na neki način, poezija trenutno gotovo u prvom planu. Alen Ginzberg je poznat svakom ko uključuje televizor, ko prati TV program. Naravno, knjige pesama se ne prodaju u ogromnim tiražima, ali čak i pored toga poezija ima mnogo veći uticaj i daleko bolje prolazi nego pre dvadeset ili trideset godina.

U vrhu desne novinske strane – što svako medijsko dete i danas prepoznaje kao udarno mesto – uz taj intervju data je i velika Simićeva fotografija. Lepuškastu, osmehnuto, mladoliko biće sa šmekerski pomalo zatamnjenim naočarima, ne sasvim glatko izbrijanom bradom, talasastim zulufima i nestašnom kovrdžom nasred čela.

A ispod?

Tipična odora mlađeg univerzitetskog džentrija u vidu prosečnog japija: klasičan letnji sako neodređene svetle, moguće i limunžute boje, i za nijansu svetlija košulja sa špicastom, osrednje tvrdom kragom.

Drugim rečima, i simpatično i simptomatično za vreme u kome smo se tada zahtekli.

Drugi put smo se sreli neke tri decenije kasnije, u Kulturnom centru Novog Sada, gde se on našao književnim poslom, a i ja sam zbog nečega bio pozvan. Najverovatnije zbog njega, mada u toj prilici nisam ništa izvodio službeno već se naš kratak susret odigrao samo...

DRUŽBENO. A evo kako.

Sećam se kako sam nastojeći da isteramo onaj naš praistorijski intervju do kraja proizveo dosta jezičke i druge nervoze u pesničkom biću umetnika Simića, inače već načetom protokolarnom dimenzijom njegove prilično razvučene i tematski nejasne zvanične posete redakciji *Dnevnika*. Otad ga nisam ni čuo ni video i nadao sam se da će me pre poznati po dobrom pesničkom odjeku imena koje nosim nego po pomenutom žurnalističkom zbitiju.

Shodno takvoj ličnoj tendenciji u datoj situaciji, ušunjam se u kancelariju KCNS gde Čarls Simić sedi okružen nekolikim piscima poštovaocima i nemo se zalepim uz jedan zid. Simićeva veličina se oseća kako u govoru, tako i u prostoru, a moja uz njegovu i ne-

ma baš nešto naročito: pogotovo što nisam uvršten valjda ni u jedan njegov dotadašnji izbor iz srpske poezije, niti me je prevodio na taj čudni engleski jezik s kojeg sam ja nje ga prevodio i smeštao u ovde objavljene antologije savremene američke poezije, mada ne bogzna koliko, odnosno ne dovoljno, što je danas sve jasnije.

Međutim, da se vratim na onu kancelarijsku situaciju u KCNS. Naime, nisam ni ja neka tikva bez pesničkog korena, a u to vreme sam, možebiti, bio i nekakav funkcioner. Otud se neko od kolega iz KCNS blagorodno zaleti da me odlepi od zida i predstavi slavnom Čarlsu Simiću, na šta se ovaj grohotom nasmeja, uz konstataciju da se nas dvojica znamo maltene od malih nogu, i da se u međuvremenu, obostrano, nismo gotovo ništa promenili, tako da me je prepoznao iz prve. Posle se krasno ispričasmu, onako, ništa ozbiljno, ali i kosmosu i rodu na polzu. Šteta što i to neko nije snimao malenim kasetošem, kao što sam ja brižljivo snimao naš davni intervju za *Dnevnik* i posle strepeo da audio-traka incidentno ne izumre dok ne prekucam sve što je na njoj zabeleženo.

Teško da nas je u KCNS neko fotografisao, ali oči koje su ga tada srele još ga pamte kao produhovljeno opuštenog gospodina, daleko sklonijeg vrcavom kolokvijalnom izrazu nego ranije. Likom je apsolutno ličio na sebe, iskusnijeg i starijeg, a mnogo toga preostalog, od ponašanja i stava do načina artikulacije mišljenog – što nas podseća da čoveka umnogome čini njegova vidljiva ličnost, ono umalo nepojamno a najpribližnije izraženo rečitom rečju *personality* – i danas me, u sećanju, unekoliko podseća na nenametljivo pametnog i vazda finog Jovana Hristića, koga sam imao sreću da srećem u PEN-u i ponekom pozorišnom foajeu, ređe salonu.

Vratimo li se iz tog neposećenog salona, ipak, mom drugom biografski poželjnom susretu s Čarlsom Simićem, valja spomenuti da sam ga tokom tog našeg diskursa u KCNS upitao da li je ikad video objavljeni tekst intervjuja tokom kog smo se obojica blago stresirali. Rekao mi je da nije, nažalost, ali mu je neko pre njegovog tadašnjeg boravka u Novom Sadu skrenuo pažnju na moj prikaz njegovih *Izabranih pesama 1965–1982*, objavljen 23. juna 1982, tek dan pre njegovog prvog dolaska u Novi Sad, zbog čega se i odlučio da ne odbije moj zahtev za intervju. To jest, pristao je da ga dô *Dnevniku*, u čijem je Kulturnom dodatku i objavljen moj prikaz. Dakle, u ovoj igri nije od presudnog značaja bilo samo ono medijski promotivno, nego i...

KNJIŽEVNO, odnosno računao se i moj prikaz Simićevih *Izabranih pesama* u izdanju „Nolita” i prevodu Davida Albaharija, Raše Livade, Ivana V. Lalića, Milorada Pavića, Raše Popova i samog autora.

Kakav niz imena dostojnih pomena!

IZAZOV veliki, ali kritičar pred njim nije pokleknuo. Naprotiv, pod naslovom „Tamni znaci svetle zagonetke” ispisao sam čitava tri novinska stupca uz sasvim pristojan opis mesta Simićevih pesama u kontekstu tadašnjeg američkog pesništva, dotakao čari njegovog sintetičkog postupka melanžiranja najraznorodnijih pesničkih iskustava i podneblja i...

I, između ostalog, obnarodovao sledeće:

[...] Prostor i sećanja, uopštavanja i podvođenja istorijskog iskustva u granice sveta proživljenog i „ja“ forme, čudesni prepleti stvarnih i izmaštanih bestijarija, biblijskih motiva, proročanstava i čaranja, apokaliptičnih slutnji, tamnih znakova smrti apstrahovanih iz govora tela i prirode, egzistencijalne i ekološke krize itd., samo su neki od frekventnijih elemenata značenjsko-tematskog sloja što se u pesmama ovog turobnog drvoseče u šumi reči prelivaju u jedinstveni tok svođenja na znak i zagonetku. Snage prirode, čoveka i svega što je on stvorio u ovim tekstovima podjednako su aktivne, žive, reljefne i bliske, ma kako često bile obuhvaćene velikim upitnikom što se otkriva kao jedan od generalnih tajnih ključeva Simićeve poezije. [...] Simić je tvorac jedinstvene pesničke vizije u kojoj i pored svih protivstavljenih unutrašnjih tenzija, izrečenih proklamacija tamnog predznaka, nanosa neuhvatljivih tajanstava i začudnosti, provala jeze što emanira iz otkrivenog ipak ima i obilje mesta za slike ravnoteže, izmirenja suprotnosti, sete, ali i čiste lepote i oduševljenja.

Tačno! I sva sreća što ga na kraju date analize nizam još i predložio za člana Partije!

Ali i ovako nam je obojici OK, što na papiru, a što u sećanju.

Toliko od mene, parabiografskog mrava, i od starog poetskog sveta – Zaborava.